CZU:811.135.1’373.43
https://doi.org/10.52505/filomod.2022.16.09

PROIECȚIA COGNITIVĂ A NEOLOGISMELOR INTERNAȚIONALE ÎN CONTEXTUL EVOLUȚIILOR ACTUALE

Viorica MOLEA

ORCID: https://orcid.org/0000-0001-5048-0856
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

The Cognitive Projection of International Neologisms in the Context of the Current Developments

Abstract. *The new circumstances of society’s development entails the acquisition of new words and expressions that reflect these realities. It is a only natural that all the changes occuring in the world have an echo in the language, in general. And, since these changes can be downright overwhelming, they are all reflected in the lexicon and in communication. At the same time, we should mention that some linguistic areas have a greater impact on new lexical acquisitions than others. But, whatever the trends in this regard, there is a progressive growth of international neological elements, and, through them, a standardization of perceptions, of thinking in the immense space of human civilization.*

We note that the investigation of trends related to the ever closer interpenetration of languages through the use of an international neological lexicon constitutes an ongoing objective in linguistic research.

Keywords**:** *international neologisms, cultural-cognitive, lexicon, globalization, media, technological, standardization.*

Rezumat. *Condițiile noi de dezvoltare a societății impun și necesitatea achiziționării de noi cuvinte, expresii, care să oglindească aceste realități. Este un lucru firesc ca toate schimbările care se produc în lume să aibă ecou în limbă, în general. Și, întrucât aceste schimbări sunt de-a dreptul covârșitoare, toate se reflectă în lexic, în comunicare. Totodată, menționăm că există domenii cu un impact mai mare al noilor achiziții lexicale, altele, cu un impact mai mic. Însă, oricare ar fi tendințele în acest sens, semnalăm o creștere progresivă a elementelor neologice internaționale, iar, prin intermediul lor, o uniformizare a percepțiilor, a gândirii în spațiul imens al civilizației umane.*

Remarcăm faptul că investigarea tendințelor referitoare la întrepătrunderea tot mai strânsă a limbilor prin utilizarea unui lexic neologic internațional constituie obiective actuale în cercetarea lingvistică.

Cuvinte-cheie*: *neologisme internaționale*, *cultural-cognitiv*, *lexic*, *globalizare*, *media*, *tehnologic.

Lexicul unei limbi configurează spectrul noțional-cognitiv al unei națiuni, reflectă în sincronie tot parcursul istoric al acesteia, cu tot ce constituie conștiința națională. Crearea unui spațiu lingvistic etnocultural s-a produs în diacronie prin conglomerarea proceselor existențiale de milenii, astfel formându-se, cristalizându-se concepte, tradiții, clișee, care au contribuit la supraviețuirea culturală a popoarelor. „Prin intermediul limbii omul încifrează, acumulează, păstrează, transmite și descifrează diverse cunoștințe", afirmă Ludmila Ali (2016).

Până la apariția tehnologiilor moderne, în special, a internetului și, drept consecință, a instituirii globalizării, care transformă civilizația umană într-un tot unitar, într-un acord existențial continuu, lumea era segmentată în enclave naționale, cu hotare lingvistice distincte, dar permisive, în sensul împrumuturilor strict necesare. Astăzi aceste hotare încep a se estompa tocmai prin fluxul nestăvilit al noilor realități. Conturul ideal al idiomelor devine mai palid prin pătrunderea și întrepătrunderea elementelor neologice, reflexe ale acestor realități. Neologizarea constituie, astăzi, unul dintre cele mai importante și mai dinamice procese de transformare și de îmbogățire atât a vocabularului, cât și, mai ales, a culturii popoarelor. Neologizarea presupune îmbogățirea vocabularului atât pe căi externe, prin împrumuturi directe și indirecte, cât și interne, prin derivare, compunere, conversie. Noi abordăm aici neologizarea ca pe împrumuturi sau achiziția elementelor lexicale, a structurilor și chiar a formelor într-o limbă din alte limbi. Totodată, ne referim la elementele împrumutate, practic, de toate limbile lumii, într-o măsură mai mare sau mai mică, în mod special, din limba engleză.

Dacă până nu de mult studiul neologismelor constituia un cadru îngust al lexicologiei și lexicografiei, astăzi au apărut multiple perspective de cercetare a acestora: aspectul etnologic, psihologic, cultural, cognitiv etc.: „Odată cu dezvoltarea variatelor domenii ale lingvisticii apar și perspective noi de investigație a lexicului neologic. O atenție deosebită trebuie acordată aspectelor lingvistice cultural și cognitiv. Perspectiva lingvoculturală a studiului neologismelor permite a determina modul în care aceste unități noi reflectă elementele de cultură, noile realități, foarte importante în procesul de comunicare interculturală", susține Ali L. (Ali, 2016).

Condițiile noi de dezvoltare a societății impun și necesitatea achiziționării de noi cuvinte, expresii, care să oglindească aceste realități. Este un lucru firesc ca toate schimbările care se produc în lume să aibă ecou în limbă, în general. Și, întrucât aceste schimbări sunt de-a dreptul covârșitoare, toate se reflectă în lexic, în comunicare. Totodată, menționăm că există domenii cu un impact mai mare al noilor achiziții lexicale, altele, cu un impact mai mic. Însă, oricare ar fi tendințele în acest sens, semnalăm o creștere progresivă a elementelor neologice internaționale, iar, prin intermediul lor, o uniformizare a percepțiilor, a gândirii în spațiul imens al civilizației umane. „Astăzi se produce o rapidă înnoire lexicală pretutindeni în lumea civilizată, graţie mijloacelor informatice care favorizează comunicarea rapidă şi, mai ales, accesul populaţiei largi la informaţii, în special de natură tehnică, ştiinţifică şi artistică", consideră cercetătoarele C.-G. Pamfil, E. Tamba Dănilă, relevând că „globalizarea sau mondializarea oferă naţiunilor angajate într-un astfel de proces posibilitatea înţelegerii unitare a realităţilor de tot felul, având ca rezultat firesc şi imediat omogenizarea conceptuală şi lingvistică" (Pamfil, Tamba Dănilă, 2011).

Investigarea tendințelor referitoare la întrepătrunderea tot mai strânsă a limbilor prin utilizarea unui lexic neologic internațional constituie obiective actuale în cercetarea lingvistică. După cum spuneam, sunt accesate și implicate mai multe domenii științifice, care ar elucida multiple aspecte și eventuale impacturi asupra vorbitorilor unei limbi concrete. Dintre cele mai recente abordări în acest sens am putea numi lingvistica cognitivă, culturologia lingvistică, dar și pragmatica, psiholingvistica ș.a. Cercetătoarea rusă Ali L. observă că, „cel mai profund va înțelege și va investiga esența acestor fenomene lingvistica cognitivă. Această perspectivă permite a stabili modalitatea de receptare a cunoștințelor, care se produce în cadrul relațiilor semantice, permite a releva mecanismele extralingvistice de reprezentare care trebuie concretizate în diverse structuri lingvistice." De aceea „cognitiviștii" încearcă să analizeze structura cunoașterii pe care o comportă neologismele și influența lor asupra viziunii conceptuale și lingvistice a omului modern". Totodată, lingvista menționează că „direcția cognitivă în cadrul neologiei se află, deocamdată, la etapa de constituire." (Ali, 2016). Cele mai importante mecanisme cognitiv-discursive ale neologizării sunt: cognitiv-semantic, cognitiv-derivat și cognitiv-comunicativ, care determină, respectiv, procesele de neologizare semantică, neologizare de formare a cuvintelor și neologizare, determinată de comunicarea interculturală (Kasianova, 2009).

Fiind implicat în aceste procese lingvistice globale, vorbitorul de limba română suportă aceleași consecințe în comunicare ca și cel de limbă franceză, germana, rusă sau chiar engleză. Este atras, constant și obiectiv, în derularea

proceselor care au loc în lume, preluând și utilizând ca pe ceva firesc noile elemente de vocabular, care îl apropie de realități și lucruri inaccesibile sau total necunoscute până odinioară.

Distincția dintre împrumuturile de până acum și cele mai recente constă în faptul că ultimele sunt mult mai numeroase și mai prezente atât în domenii ca cel economic, politic, cultural, cât și în cotidian spre deosebire de neologismele de acum câteva decenii, când le puteai întâlni mai mult în limbajul științific sau economic. În viața de zi cu zi împrumuturile erau utilizate mult mai rar fără necesitate. Cauzele acestei stări de lucruri rezidă în tehnologizarea excesivă și consecințele ei (internetul, rețelele de socializare, toată media socială), precum și în interconectarea globală a tuturor factorilor existențiali ai umanității. Bineînțeles, limba, prin sinergia ei, va respinge multe dintre elementele neologice inutile și le va păstra doar pe cele care au contribuit la îmbogățirea semantică, structurală a ei. Totuși, se mențin și, probabil, se vor perpetua în uz multe elemente care țin de oralitate, așa-numitele barbarisme: „…multe dintre cuvintele foarte noi îşi vor găsi, firește, locul potrivit în limba română, căreia îi vor adăuga precizie, acurateţe şi supleţe. Dar, în stratul cel mai nou de neologisme intrate acum în română figurează şi multe barbarisme, cuvinte introduse, fără să fi fost necesar, mai ales din engleză” (Pamfil, Tamba Dănilă, 2011). Acestea, de cele mai multe ori, vor obține noi conotații, revelând stratul lexical afectiv.

Vorbim despre câteva clase de neologisme după conținutul semantic.

1. **Neologisme internaționale cu componenta tehnologică**: *computer*, *scroll*, (*memory*) *stick*, *mouse*, *xerocopia*, *xerox*, *xeroxa*, *yahoo*, *zoom*, *updata*, *upgrada*, *upload*, *google meet*, *uploada*, *troler*, *cip*, *bold* („aldin”), *playstation*, *toner*, *sign-in*, *sign-out* etc.

2. **Neologisme internaționale cu componenta media**: *blog*, *blogger*, *deadline*, *multimedia*, *suspans*, *tabloid*, *tabuiza*, *talk-show*, *target*, *targeta*, *teleconferinţă*, *teleprompter*, *teleshopping*, *update*, *clip*, *socializa*, *remake*, *roaming*, *reality-show*, *real-time*, *spot* etc.

3. **Neologisme internaționale cu componenta economică**: *business*, *leasing*, *broker*, *dealer*, *dealership*, *reloca*, *sponsor*, *sponsoriza*, *shopping*, *all inclusive*, *sustenabil*, *hotdog*, *pizza*, *hamburger*, *sendvich*, *chips*, *consumism*, *catering*, *croissant*, *pop-corn*, *tiramisu*, *after-shave*, *supermarket*, *trade-center*, *trademark*, *acquis* (*comunitar*), *banking* etc.

4. **Neologisme internaționale cu componenta politică**: *bodyguard*, *criza*, *summit*, *check-in*, *spicker*, *comunitar*, *concurenţial*, *pole-position*, *challange*, *decomuniza*, *staf*, *rating*, *respondent* etc.

5. **Neologisme internaționale cu componenta cultură**: *cybercultură*, *pop-art*, *comics*, *star*, *science-fiction*, *beauty center*, *striptease*, *thriller* etc.

Acestea sunt o mică parte a întregului arsenal de elemente neologice internaționale, răspândite în mai toate limbile lumii, inclusiv în română. Evident, toate aceste neologisme au completat cu noi conținuturi fondul semantic (dar și stilistic) al acestora, construind în mentalul colectiv punți de legătură atât materială, fizică, cât și emoțională. Vorbitorul de română devine parte a unei lumi modernizate unice, cu bune sau rele, acceptând volens-nolens atât beneficiile acesteia, cât și consecințele nu întotdeauna convenabile. Sunt astfel modificate, transfigurate, oarecum, în substratul cognitiv al românului, clișee, structuri osificate, percepții create de secole, fiind înlocuite de o formă absolut distinctă și neobișnuită de viziune și acceptare a realității. Este, probabil, cel mai mare impact emotiv și cognitiv din câte au existat în istoria limbii.

În concluzie, considerăm că toate aceste procese de transfigurare care se produc în limba și în conștiința vorbitorului de română sunt firești, având un caracter obiectiv, că limba, prin mecanismele sale interioare, va decanta elementele defavorabile, va selecta arsenalul lingvistic necesar evoluției. Pe de altă parte, valul nestăvilit al noii lumi emotiv-cognitive, create de limbajul împregnat de neologisme comune întregului spațiu uman va integra și vorbitorul de română, ca o piesă necesară într-un ansamblu civilizațional global.

Referințe bibliografice:

1. Ali, 2016 = АЛИ, Л. З. Некоторые аспекты изучения лексических инноваций в современной лингвистике и психолингвистике. В сб.: *Филология и лингвистика в современном обществе*: *материалы IV Междунар. науч. конф.* (*г. Москва*, *июнь 2016 г.*). Москва: Буки-Веди, 2016, с. 59-61 [online]. Disponibil: https://moluch.ru/ Conf/phil/archive/178/10674/ [citat 23.10.2022].

2. Kasianova, 2009 = КАСЬЯНОВА, Людмила Юрьевна *Когнитивно-дискурсивные проблемы неологизации в русском языке конца XX – начала XXI века*. Astrahani, 2009 [online]. https:// Cheloveknauka.com/kognitivno-diskursivnye-problemy-neologizatsii-v-russkom-yazyke-kontsa-xx-nachala-xxi-veka [citat 09.03.22].

3. PAMFIL, Carmen-Gabriela, TAMBA DĂNILĂ, Elena. *Neologismele recente în limba română – reflex al globalizării* [online]. https://www.philippide.ro/Metafore%20ale%20devenirii_2011/10.%20G.%20Pamfil.pdf [citat 08.03.22].